

Svar på regeringsuppdrag

Rapport – Delredovisning av uppdraget att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift dnr Fi2017/03257

Försäkringskassan FK 2022/023714

Datum: 2024-03-01

Uppdrag att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift

Innehåll

Sammanfattning	3
Uppdraget och dess genomförande	4
Det finns en fortsatt hög efterfrågan på samordnad och säker it-drift	4
Antalet erbjudna it-tjänster har utökats	5
E-tjänstelegitimation (EFOS)	5
It-arbetsplats	6
Kapacitetstjänst (CAP)	6
Objektbaserad lagring	6
Samarbetsplattform för offentlig sektor (SAFOS)	6
Utskick	6
Virtuell datacentertjänst	6
Webbanalys	6
Webbtjänst	6
Informations- och cybersäkerhetsarbetet har stärkts	6
Årets resultat visar på ett överskott	7
Samverkan för att öka antalet myndigheter som erbjuder it-tjänster har fördjupats	7
Framtida utmaningar och behov	8
Behovet av it-drift motsvarar inte tillgången	8
Försäkringskassan bör få ett permanent uppdrag	8
Fler myndigheter bör få i uppdrag att erbjuda säker och samordnad it-drift	8
Säkerhet blir allt viktigare i en orolig omvärld	8
Inriktningen bör vara att huvudsakligen prioritera samhällsviktig verksamhet	9

Sammanfattning

Försäkringskassan fick 2017 i uppdrag av regeringen att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift till vissa myndigheter. Uppdraget löper, efter förlängning i december 2022, till den sista december 2024. Enligt uppdraget ska Försäkringskassan årligen lämna en delredovisning. Denna delredovisning avser verksamheten för 2023.

Försäkringskassan tillhandahöll under året en eller flera it-tjänster till 76 statliga myndigheter, inklusive 21 länsstyrelser. Antalet it-tjänster som myndigheten erbjuder har utökats till nio stycken. Regeringsuppdraget är sedan 2021 helt avgiftsfinansierat. Arbetet resulterade 2023 i ett finansiellt överskott och det ackumulerade underskottet från tidigare år minskade.

Det finns en fortsatt hög efterfrågan på samordnad och säker it-drift. Till följd av det försämrade säkerhetspolitiska läget och ett ökande antal cyberattacker riktade mot myndigheters it-miljöer, har intresset för säkra it-tjänster ökat. Antalet intresseförfrågningar och anslutningstakten av myndigheter har dock påverkats av den osäkerhet som råder avseende om och i så fall i vilken form Försäkringskassans uppdrag kommer att permanentas.

För att öka informationssäkerheten, säkra kontinuiteten och kunna använda redan gjorda investeringar och statliga medel effektivt, behöver Försäkringskassan få ett permanent uppdrag att fortsätta leverera it-drift till anslutna myndigheter. Det behövs även anslagsfinansiering om 36 miljoner kronor för perioden 2025-2027 för bland annat gemensam utveckling.

Det totala behovet av samordnad och säker it-drift är betydligt större än vad Försäkringskassan ensamt kan eller bör tillgodose. Försäkringskassan anser därför att statlig it-drift behöver tillhandahållas av flera statliga myndigheter och att Lantmäteriet, Skatteverket och Trafikverket omgående bör få ett sådant uppdrag.

Försäkringskassan avser att, förutsatt att uppdraget permanentas, huvudsakligen stödja myndigheter med samhällsviktiga och säkerhetskänsliga verksamheter. Myndigheten avser också att inrikta det fortsatta arbetet med att utveckla och erbjuda standardiserade it-tjänster som ökar anslutande myndigheters säkerhet. Därutöver anser Försäkringskassan att staten bör stärka regleringen av digital infrastruktur och ta ansvar för att tillhandahålla vitala digitala funktioner.

Uppdraget och dess genomförande

Försäkringskassan fick den 24 augusti 2017 i uppdrag av regeringen att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift till vissa myndigheter. Uppdraget förlängdes och justerades 2019 och 2022 och löper till och med den 31 december 2024.¹ Enligt uppdraget ska Försäkringskassan årligen lämna en delredovisning. Redovisningen ska innehålla en beskrivning av vilka åtgärder som genomförts inom ramen för uppdraget, vilka effekter avseende säkerhet, kostnadseffektivisering och verksamhet som uppnåtts inom etablerad it-driftssamverkan, vilka risker och eventuella hinder som identifierats för samordnad och säker statlig it-drift samt om uppdraget har påverkat myndighetens förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet. Försäkringskassan har tidigare lämnat delredovisningar 2017, 2018, 2019, januari och november 2021 samt 2023. Denna redovisning avser verksamheten för 2023.

Det finns en fortsatt hög efterfrågan på samordnad och säker it-drift

Försäkringskassan använder en standardiserad modell för att ansluta myndigheter. Det innebär att anslutning görs i flera steg: initiera (inför avsiktsförklaring), planera (inför samverkansöverenskommelse), paketera samt förvalta och utveckla.

I dagsläget erbjuder Försäkringskassan nio it-tjänster. It-tjänsterna består av elektronisk tjänstelegitimation (EFOS), it-arbetsplats, kapacitetstjänst (CAP), objektbaserad lagring, samarbetsplattform för offentlig sektor (SAFOS), utskick, virtuell datacentertjänst (vDC), webbanalys och webbtjänst. It-tjänsterna beskrivs mer utförligt nedan.

Försäkringskassan tillhandahöll under 2023 en eller flera it-tjänster till totalt 76 myndigheter, inklusive 21 länsstyrelser. It-arbetsplats (dvs. ett helhetsåtagande) tillhandahölls åt nio myndigheter.

Tabell 1 Anslutna och intresserade myndigheter av respektive it-tjänst, antal

	Antal myndigheter som är intresserade av respektive it-tjänst	Antal myndigheter som är anslutna till respektive it-tjänst ²
EFOS	70	49
It-arbetsplats	33	9
Kapacitetstjänst (CAP)	8	3
Objektbaserad lagring	9	2
SAFOS	50	41
Utskick	6	5
vDC (virtuellt datacenter)	13	3
Webbanalys	15	4
Webbtjänst	8	3

Under den tid Försäkringskassan har erbjudit samordnad och säker it-drift har totalt 139 myndigheter visat intresse för en eller flera it-tjänster. Det innebär att utöver redan anslutna myndigheter och de myndigheter som håller på att anslutas har Försäkringskassan även haft dialog med och/eller mottagit intresseförfrågningar från 63 myndigheter om säker och samordnad statlig it-drift. Dialogen visar att myndigheternas behov varierar från enskilda it-tjänster till helhetsåtaganden med it-arbetsplats som grundleverans.

¹ Uppdrag att erbjuda säker och samordnad statlig it-drift, dnr Fi2017/03257/DF

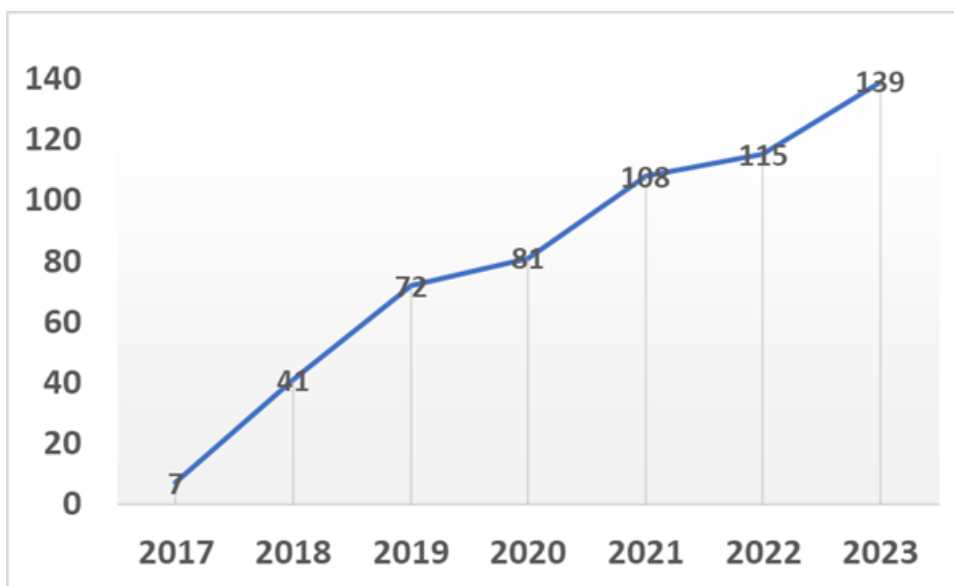
Ändring av uppdrag att erbjuda säker och samordnad statlig it-drift, dnr I2019/02515/DF

Ändring av uppdraget att erbjuda säker och samordnad statlig it-drift, dnr I2022/02320

² Myndigheter som är anslutna kan använda sig av en eller flera tjänster. Tabellen redovisar hur många myndigheter som använder sig av respektive it-tjänst.

Efterfrågan på it-tjänster är fortsatt hög, men antalet intresseförfrågningar från myndigheter har varierat över tid. Detta kan förklaras med att det inför att Försäkringskassans uppdrag har blivit förlängt har funnits en osäkerhet om arbetet skulle fortsätta och i så fall i vilken form. Till exempel förlängdes Försäkringskassans uppdrag i september 2019 samtidigt som It-driftsutredningen tillsattes med syfte att bland annat ge förslag till varaktiga former för samordnad statlig it-drift. Utredningens förslag lämnades i december 2021 och Försäkringskassans uppdrag förlängdes under 2022 på nytt fram till och med den 31 december 2024. Det har medfört att såväl intresseförfrågningar från myndigheter som Försäkringskassans förutsättningar att planera in anslutande myndigheter har påverkats, vilket framgår av diagram 1.

Diagram 1 Antal intresseförfrågningar från myndigheter 2017–2023

För att Försäkringskassan ska kunna ansluta nya myndigheter och ta hand om redan anslutna myndigheter krävs långsiktig planering dels för de anslutna myndigheterna, dels att ge goda förutsättningarna för Försäkringskassans organisation.

Antalet erbjudna it-tjänster har utökats

Behovet av att samverka digitalt med andra myndigheter och samverkanspartners är stort inom myndighetssverige. De vanligaste lösningarna är idag marknadsbaserade molntjänster, som förenklar arbetet med både fildelning och möten, men innebär direkt eller indirekt tredjelandsoverföringar av personuppgifter. Det är svårt att identifiera publika molntjänster som uppfyller myndigheters rättsliga krav på lagring och hantering av information.

I och med det osäkra världspolitiska läget och det ökande antalet cyberattacker som riktas mot sårbarheter i myndigheternas it-miljöer, har efterfrågan på säkra it-tjänster ökat. Under 2023 utökades tjänsteutbudet med en virtuell datacentertjänst i syfte att stärka myndigheters informationssäkerhet. Här följer en närmare beskrivning av de it-tjänster som Försäkringskassan tillhandahåller.

E-tjänstelegitimation (EFOS)

Försäkringskassan tillhandahåller e-identitet för offentlig sektor (EFOS) som är en elektronisk tjänstelegitimation. EFOS ger förutsättningar för säker inloggning för medarbetare på myndigheter och bidrar även till säker inpassering, signering av dokument och utskrift samt möjligheter till myndighetsövergripande dialoger.

It-arbetsplats

It-arbetsplats är en standardiserad it-tjänst som innefattar inloggning med säker identifiering, möjligheter till distansarbete och ständigt fokus på förbättring, självbetjäning och automation. Det finns även vissa tillval till tjänsten, bl.a. utskrift och konferensrum. It-tjänsten har utvecklats utifrån myndigheternas behov och har förfinats över åren.

Kapacitetstjänst (CAP)

It-tjänsten är en plattform för att utveckla, distribuera och hantera applikationer på ett modulärt, automatiserat och skalbart sätt. Ett aktivt arbete med att vidareutveckla tjänsten pågår i nära samarbete med anslutna myndigheter. Antalet anslutna myndigheter förväntas att öka närmsta tiden.

Objektbaserad lagring

Denna it-tjänst används för att lagra stora mängder ostrukturerat data. Den kan till exempel användas vid lagring och back-up av stora mängder statistik och färdigbearbetat data.

Samarbetsplattform för offentlig sektor (SAFOS)

SAFOS är en plattform för att underlätta samverkan mellan myndigheter och består till exempel av en chatt, en mötestjänst och en samarbetstjänst med funktioner för information och planering. Tjänsterna är lämpliga för myndigheter som arbetar med data som inte får lagras i utländska molntjänster.

Utskick

It-tjänsten består av utskick av fysiska brev till postoperatör eller utskick av elektroniska dokument till mottagarens digitala brevlåda. För samtliga utskick skapas statistik- och rapporthantering.

Virtuell datacentertjänst

Virtuellt datacenter är en it-tjänst som ger en ansluten myndighet tillgång till en egen isolerad virtuell datacentermiljö för servrar, nätverk och lagringsresurser enligt avtalade volymer och viss prestanda. Även här förväntas antalet anslutna myndigheter öka framöver.

Webbanalys

Webbanalys innebär en helhetslösning för att mäta vilken aktivitet som finns på webbplatser (insamling, lagring, kapacitet och analysverktyg). Webbanalys erbjuds som en dedikerad it-tjänst utformad utifrån kundens behov.

Webbtjänst

Webbtjänst innebär drift av ett webbpubliceringsverktyg med tillhörande plattform och erbjuds primärt som en molnlikande it-tjänst. It-tjänsten rymmer även alternativ med dedikerade driftmiljöer respektive applikationsdrift för myndigheter med egna licenser.

Informations- och cybersäkerhetsarbetet har stärkts

Försäkringskassan har ytterligare stärkt informations- och cybersäkerhetsarbetet. Myndigheten arbetar med ledningssystem för informationssäkerhet, LIS, enligt de krav som ställs på svenska myndigheter. I korthet innebär det att Försäkringskassan bedriver ett strukturerat säkerhetsarbete för att möta dagens och morgondagens krav. Även anslutna myndigheter tar del av detta säkerhetsarbete.

Försäkringskassans it-avdelning har ett övergripande ansvar för informationssäkerheten i alla de it-tjänster som levereras till anslutna myndigheter. Säkerhet är därför inget tillval

utan kommer som en integrerad del av åtagandet och genom att de olika produktteamen bakom it-tjänsteleveranser kontinuerligt arbetar med säkerheten i fokus.

Säkerhetsarbetet bedrivs på alla nivåer och inom alla områden. Försäkringskassan designar lösningar så att skyddsåtgärderna samverkar mellan olika lager och skapar en helhet. Myndigheten har ett Security Operations Center (SOC) som arbetar med kontinuerlig analys av sårbarheter och säkerhetshot. Grupperingen har även en rådgivande roll, där de stöttar produkt- och driftteam med beskrivningar av hot och risker och vilka åtgärder man ska vidta för att bemöta dem.

Årets resultat visar på ett överskott

Verksamheten inom ramen för uppdraget finansieras med avgiftsintäkter från de myndigheter som nyttjar de it-tjänster som tillhandahålls. Under åren 2017–2020 finansierades delar av uppbyggnaden av verksamheten med ett inomstatligt bidrag. Från och med år 2021 är arbetet helt avgiftsfinansierat.

Både intäkter och kostnader har ökat från föregående år. Ökningen beror bland annat på att flera myndigheter anslutit sig till enstaka it-tjänster, som till exempel SAFOS och utskriftstjänster. Ytterligare en förklaring till ökningen är att it-tjänsten EFOS, som innebär att Försäkringskassan utfärdar e-tjänstelegitimationer åt anslutna myndigheter, har inkluderats i verksamheten.

Intäkterna för 2023 var 49,5 miljoner kronor högre än budgeten i regleringsbrevet och kostnaderna var 42,9 miljoner kronor högre. Avvikelsen beror på att anslutningen av nya myndigheter varit mer omfattande än beräknat, ökad anslutning av enstaka it-tjänster och att EFOS inkluderats i verksamheten.

Det ackumulerade underskottet för verksamheten var 5,2 miljoner kronor, varav resultatet för 2023 är ett överskott på 12,6 miljoner kronor. Sammantaget bedömer vi att verksamheten kommer att nå full kostnadstäckning på några års sikt. Det förutsätter naturligtvis att Försäkringskassas uppdrag förlängs eller blir permanentat.

Tabell 1 Samordnad och säker statlig it-drift, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	-14 933	-20 942	-17 799	
Avgiftsintäkter	91 064	126 049	181 478	132 000
Kostnader	-97 073	-122 906	-168 900	-126 000
Årets resultat	-6 009	3 143	12 578	
Utgående balans	-20 942	-17 799	-5 221	

Samverkan för att öka antalet myndigheter som erbjuder it-tjänster har fördjupats

Försäkringskassan, Lantmäteriet, Skatteverket och Trafikverket bedriver sedan 2019 ett samverkansprogram – säkra it-tjänster i statliga samverkan (SITSSAM) – för att undersöka hur dessa myndigheter skulle kunna erbjuda it-drift till andra statliga myndigheter. Även Transportstyrelsen deltar i samverkan mellan myndigheterna för att bidra med sina erfarenheter.

Under 2023 har programmet fördjupat samverkan och kunskapsutbytet ytterligare. Samverkan mellan myndigheterna i programmet sker inom en rad områden både för att stärka de enskilda myndigheterna som ingår i arbetet och stärka staten som helhet. I uppgiften ingår bland annat att ta fram en gemensam tjänstekatalog, en arkitektur för it-infrastruktur och drift av it-tjänster, en analys av lämpliga finansieringsmodeller samt att göra vissa förberedelser avseende förmågeuppbyggnad som leverantör av it-tjänster.

Framtida utmaningar och behov

Behovet av it-drift motsvarar inte tillgången

Under åren har Försäkringskassan anslutit ett stort antal myndigheter, antingen via helhetsåtaganden där myndigheten tillgodoser den anslutna myndighetens hela it-driftbehov eller genom enstaka it-tjänster. Försäkringskassan har i dag inte förutsättningar eller kapacitet att möta det stora behov av samordnad och säker it-drift som efterfrågas av statliga myndigheter. Försäkringskassan får också förfrågningar från kommuner, regioner och organisationer. Då regeringsuppdraget snart löper ut finns det oklarheter om och i så fall i vilka former Försäkringskassans arbete kommer att fortlöpa. Under 2021 lämnade It-driftsutredningen förslag om samordnad och säker it-drift och beredningen av betänkandet pågår i Regeringskansliet. I avvaktan på beslut har anslutningstakt och intresseförfrågningar från myndigheter periodvis avtagit. Det beror bland annat på en osäkerhet hos myndigheter som har behov av tjänster för samordnad och säker it-drift.

Försäkringskassan bör få ett permanent uppdrag

Som tidigare har nämnts har Försäkringskassans regeringsuppdrag att tillhandahålla samordnad och säker statlig it-drift förlängts till och med 2024. För att säkra kontinuiteten och kunna använda redan gjorda investeringar och statliga medel effektivt behöver Försäkringskassan i sin instruktion få ett permanent uppdrag att fortsätta leverera it-drift till anslutna myndigheter. Det är dessutom av yttersta vikt att Försäkringskassan får rätt förutsättningar av uppdragsgivaren för att kunna axla ett uppdrag av denna storlek utan att det går ut över kvaliteten eller påverkar kärnverksamheten på ett negativt sätt. En balanserad resursallokering som säkerställer att både interna och externa behov tillgodoses på ett effektivt sätt är mycket viktigt. Försäkringskassan ser ett behov av att vissa aktiviteter anslagsfinansieras. Det gäller exempelvis samordning, initialt arbete innan tecknande av överenskommelser och viss gemensam utveckling. Försäkringskassan har i budgetunderlaget beräknat anslagsbehovet till 36 miljoner kronor för perioden 2025–2027.

Det är mycket angeläget att Försäkringskassan får ett permanent uppdrag för att kunna ge såväl redan anslutna myndigheter som andra myndigheter som vill ansluta en trygghet i vald lösning över tid. Om Försäkringskassan inte får beslut eller tillräcklig finansiering kan myndigheten inte agera som tänkt med uppdraget. Nödvändiga behov kan inte tillgodoses, varken hos de myndigheter som i dag är anslutna eller hos dem som står i kö för att ansluta.

Fler myndigheter bör få i uppdrag att erbjuda säker och samordnad it-drift

Det totala behovet av samordnad och säker it-drift är betydligt större än vad Försäkringskassan ensamt kan eller bör tillgodose. För staten finns skalfördelar med samordning av it-drift och att fler myndigheter kan erbjuda it-tjänster. Försäkringskassan samverkar med Skatteverket, Trafikverket och Lantmäteriet i syfte att förstärka den säkra och samordnade it-driften och möta behovet av detta stöd till andra myndigheter. Ett riktat bemyndigande eller uppdrag inklusive ett visst grundläggande permanent förvaltningsanslag för samordning, initialt arbete innan tecknade överenskommelser samt viss gemensam utveckling bör ges till samtliga dessa myndigheter. Huvudregeln bör i övrigt vara att it-driftstjänsterna avgiftsfinansieras.

Säkerhet blir allt viktigare i en orolig omvärld

En orolig omvärld har lett till att hoten mot Sveriges säkerhet har ökat. Samtidigt är stora delar av samhället allt mer beroende av digitaliseringen för att kunna driva sin dagliga verksamhet. Det gör myndigheternas it-system särskilt sårbara för olika former av angrepp från främmande makter eller antagonister.

Enligt regeringsuppdraget ska Försäkringskassan i första hand prioritera it-drift för myndigheter där åtgärder bedöms leda till högre informationssäkerhet, i andra hand där åtgärder bedöms leda till ökad kostnadseffektivitet vid samordning av it-drift.³ Försäkringskassans tidiga behovsanalyser visade att mindre myndigheter med en liten eller ingen egen it-avdelning har behov av it-arbetsplatser. Försäkringskassan byggde därför initialt upp samverkansprocesser och tjänsten it-arbetsplats för att möta behovet av att tillhandahålla helhetsåtaganden. Genomförandet av regeringsuppdraget har visat att statliga myndigheter med egen it-avdelning i första hand efterfrågar enskilda it-tjänster för att komplettera de egna it-leveranserna. Många av dessa myndigheter efterfrågar så kallade plattform- och infrastrukturtjänster, men även en plattform för samverkan och samarbete mellan myndigheter.

Utifrån den förändrade omvärlden har de säkerhetstjänster som Försäkringskassan erbjuder blivit allt mer efterfrågade. Det rör sig om ärendehanteringssystem, proaktivt och preventivt säkerhetsstöd, molnlik e-post och återställning av system.

Inriktningen bör vara att huvudsakligen prioritera samhällsviktig verksamhet

Det är nödvändigt att statliga myndigheter och särskilt statliga samhällsviktiga verksamheter kan fortsätta att fungera och skydda den information som myndigheterna förvaltar också i tider av svåra påfrestningar på samhället och i krig. Verksamheterna och deras infrastrukturer behöver kunna utvecklas, underhållas och skyddas även under svåra förhållanden.

Säker och effektiv it-drift är en förutsättning för att stärka kontrollen och ansvara för vitala digitala funktioner i fredstid och under allvarliga samhällspåfrestningar. Staten måste i alla lägen kunna råda över nödvändiga system, it-tjänster och funktioner. En förutsättning för säker it-drift är skyddade it-utrymmen för att kunna ha motståndskraft mot de mest allvarliga hoten.

Försäkringskassan avser att, under förutsättning att uppdraget permanentas, huvudsakligen stödja myndigheter med samhällsviktiga och säkerhetskänsliga verksamheter. I sammanhanget bör också betonas vikten av att fler myndigheter kan erbjuda samordnad och säker it-drift för att påskynda processen att öka skyddet av Sveriges säkerhet.

Försäkringskassan avser också att inrikta det fortsatta arbetet med att utveckla och erbjuda standardiserade it-tjänster som ökar anslutande myndigheters säkerhet och även stöttar myndigheternas digitalisering, verksamhetsutveckling och effektivitet.

Även om standardiserade it-tjänster är huvudinriktningen kommer anslutning av bland annat större myndigheter med samhällsviktiga verksamheter sannolikt att leda till ökade behov av att utveckla befintliga it-tjänster och ta fram nya tjänster. Det kan förväntas att dessa myndigheter särskilt efterfrågar it-tjänsterna objektbaserad lagring, kapacitetstjänst och virtuell datacentertjänst. Därigenom kan it-tjänsterna på ett kostnadseffektivt sätt öka robusthet och resiliens att stå emot mot de mest allvarliga hoten.

Försäkringskassan anser även att staten bör stärka regleringen av digital infrastruktur och ta ansvar för att tillhandahålla vitala digitala funktioner.

---

³ I2019/02515

Datum
2024-03-01

Vår beteckning
FK 2022/023714

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av överdirektör Maria Rydbeck, verksamhetsutvecklare Lena Warstrand och enhetschef Helena Hörnfeldt, den sistnämnda som föredragande.

Nils Öberg

Helena Hörnfeldt